

LIETUVOS SUNKIŲJŲ ARKLIŲ VEISLĖS AUGINTOJŲ ASOCIACIJA

LIETUVOS SUNKIŲJŲ IR STAMBIŲJŲ ŽEMAITUKŲ VEISLIŲ ARKLIŲ VERTINIMO TAISYKLĖS

Kaunas, 2024

I. TURINYS

I. TURINYS.....	2
II. ĮVADAS.....	3
III. LIETUVOS SUNKIŲJŲ IR STAMBIŲJŲ ŽEMAITUKŲ VEISLIŲ ARKLIŲ VERTINIMO TAISYKLĖS	4
I. VERTINIMO PRINCIPAI	4
II. PIRMO ĮSPŪDŽIO VERTINIMAS	6
III. KILMĖS VERTINIMAS.....	6
IV. TYPINGUMO VEISLEI VERTINIMAS	9
V. EKSTERJERO IR KONSTITUCIJOS VERTINIMAS	11
VI. IŠSIVYSTYMO PAGAL KŪNO MATMENIS VERTINIMAS	17
VII. CHARAKTERIO VERTINIMAS	18
VIII. ALIŪRŲ VERTINIMAS	19
IX. VERTINIMAS PAGAL DARBINGUMĄ - PRODUKTYVUMĄ.....	20
X. VERTINIMAS PAGAL PALIKUONIŲ KOKYBĘ.....	22
XI. ĮVERTINIMO BALAI	24
IV. VETERINARINĖ ERŽILO PATIKRA.....	25
V. VEISLINIO ERŽILO LICENCIJA	28
VI. PRIEDAS NR. 1	30
VII. PRIEDAS NR. 2	31
VIII. PRIEDAS NR. 3	34
IX. PRIEDAS NR. 4	35
X. PRIEDAS NR. 5	36
XI. PRIEDAS NR. 6	37

II. ĮVADAS

Lietuvos sunkiųjų ir Stambiųjų žemaitukų veislių arklių vertinimo taisyklės - tai būtina ir neatsiejama Lietuvos sunkiųjų ir Stambiųjų žemaitukų veislių veisimo programų dalis, kurioje yra numatomi Lietuvos sunkiųjų ir Stambiųjų žemaitukų veislių arklių vertinimo principai. Šis leidinys skirtas padėti, Lietuvos sunkiųjų ir Stambiųjų žemaitukų veislių arklių augintojams, suvokti pagal kokius principus yra vertinami jų išauginti ir vertinimui pristatyti žirgai. Kadangi Lietuvos sunkiųjų ir Stambiųjų žemaitukų veislių arklių veisimo programų tikslas yra išsaugoti ir gerinti šias veisles, todėl vertinimo taisyklės turi būti peržiūrimos ir atnaujinamos kiekvieną kartą atnaujinant Lietuvos sunkiųjų ir Stambiųjų žemaitukų veislių arklių veisimo programas. Kaip ir Lietuvos sunkiųjų ir Stambiųjų žemaitukų veislių arklių veisimo programos Lietuvos sunkiųjų ir Stambiųjų žemaitukų veislių arklių vertinimo taisyklės yra vykdomos ir galioje visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, o esant reikalui ir už jos ribų. **Už vertinimo taisyklių vykdymą yra atsakinga Lietuvos sunkiųjų arklių veislės augintojų asociacija.**

III. LIETUVOS SUNKIŲJŲ IR STAMBIŲJŲ ŽEMAITUKŲ VEISLIŲ ARKLIŲ VERTINIMO TAISYKLĖS

I. VERTINIMO PRINCIPAI

1. Veislinių arklių vertinimo tikslas yra nustatyti jų veislinę vertę, paskirti ir kompleksiskai juos įvertinti.
2. Arklių vertinimą atlieka veislininkystės institucijos (asociacijos) sudaryta ekspertų komisija.
3. Iškilus nesutarimui dėl vertinimo su arklio savininku, šis gali kreiptis į veislininkystės instituciją (asociaciją - LSAVAA), kuri paskirs papildomus ekspertus.
4. Arkliai vertinami pagal kilmę, tipingumą, eksterjerą, kūno matmenis, charakterį, aliūrus, pirmą išpūdį, darbingumą ir palikuonių kokybę.
5. Arkliai vertinami:
 - 5.1. pirmą kartą – 6–30 mėn. (0,5 m. - 2,5 m.) amžiaus prieauglis pagal kilmę ir bendrą išpūdį.
 - 5.1.1. pirmojo vertinimo tikslas atrinkti potencialiai veisimui tinkamą prieauglį ir tinkamai jį auginti;
 - 5.1.2. vertinimas neprivalomas, bet rekomenduojamas ypatingai kumeliukams, kurių kilmėje yra $\frac{1}{2}$ ir daugiau gerinančiosios veislės kraujo, (Lietuvos sunkiesiems - Švedų ardėnai ir Tarybiniai sunkieji, Stambiesiems žemaitukams - Šiaurės švedų arkliai).
 - 5.2. antrą kartą – 3–6 m. (2,5 m.) amžiaus arkliai pagal pirmą išpūdį, kilmę, tipingumą, eksterjerą ir konstituciją, kūno matmenis, charakterį, aliūrus. Po antrojo vertinimo veislės reikalavimus / standartą atitinkantys eržilai ir kumelės pradedami naudoti reprodukcijai ir įrašomi į kilmės knygos atitinkamą skyrių (jei šioje amžiaus grupėje eržilas vertinamas daugiau nei vieną kartą jis nebeapdovanojamas prizais);
 - 5.2.1. 4 metų ir vyresni eržilai ir kumelės gali būti pervertinti, jeigu dėl kažkokių priežasčių arkliai neparodė savo savybių, pakartotinis vertinimas vyksta ne anksčiau kaip po 2 metų;
 - 5.2.2. pagal šią amžiaus grupę žirgai vertinami ne daugiau kaip 1 kartą per 2 metus;

5.2.3. eržilai ir kumelės turintys $\frac{1}{2}$ gerinančiosios veislės kraujo ir pripažinti grynaveisliais nesurinkę 75 balų pagal eksterjerą nelicencijuojami, išimties tvarka ypatingai darbingi žirgai gali būti licencijuojami vertinimo komisijos sprendimu.

5.2.3.1. eržilai ir kumelės, kurių tėvas yra gerinančiosios veislės eržilas, o motinos kilmėje yra $\frac{1}{4}$ gerinančiosios veislės kraujo, pripažinti grynaveisliais nesurinkę 80 balų pagal eksterjerą nelicencijuojami, išimties tvarka ypatingai darbingi žirgai gali būti licencijuojami vertinimo komisijos sprendimu, tačiau eksterjero vertinimo metu turi būti surinkę bent 75 balus.

5.3. trečią kartą – (paskutinį) vertinami 8 m. ir vyresni eržilai bei kumelės, sulaukę palikuonių (vertinimas neprivalomas, bet rekomenduojamas), be šio vertinimo žirgas negalės gauti aukščiausios klasės įvertinimo, (šio vertinimo metu eržilai ir/ar kumelės neapdovanojami prizais, išskyrus tuos atvejus kai eržilas arba kumelė yra įvertinami AUKŠČIAUSIA klase), kad gautų aukščiausios klasės įvertinimą eržilas ir/ar kumelė yra pervertinami pagal eksterjerą taip pat privalo būti įvertinti pagal darbingumą elito klase ir pagal palikuonių kokybę:

5.3.1. palikuonių (3m. amžiaus ir vyresnių) veislinė vertė laikoma arklių trečio vertinimo pagrindiniu rodikliu;

5.3.1.1. eržilai – pagal licencijuotus palikuonis, iš kurių turi būti bent 1 elito klase įvertintas eržilas ir bent 4 elito klase įvertintos kumelės.

5.3.1.2. kumelės – ne mažiau kaip pagal 4 palikuonis iš, kurių 2 įvertintus elito klase.

5.3.2. vertinimų skaičius pagal šią amžiaus grupę pervertinimų skaičius neribojamas, bet žirgai vertinami ne dažniau kaip 1 kartą per 2 metus

6. Arklių vertė pagal eksterjerą nustatoma naudojant 100 balų sistemą pagal požymių svarbą (1 lentelė).

Vertinamų požymių svarba

(1 lentelė).

6 - 30 mėn. amžiaus vertinimas				
Kilmė	Bendras įspūdis			
60%	40%			
	Tipas	Kūno išsivystymas	Galūnių išsivystymas	Aliūrai
Suaugusių arklių vertinimas				

Pirmas įspūdis	Kilmė	Tipas	Eksterjeras	Išsivystymas	Charakteris	Aliūrai
10%	10%	15%	25%	10%	10%	20%

7. Arkliai pagal įvertinimo balus skirstomi į klases: aukščiausią, elito, pirmąją bei antrąją. Aukščiausia klasė suteikiama 8 metų ir vyresniems arkliams pagal eksterjerą įvertintiems elito klase, įvertintiems pagal palikuonių kokybę, bei įvertintiems pagal darbingumą surinkusiems 60 ir daugiau balų.
8. Arkliai prieš vertinimą turi būti nuvalyti ir atitikti parodos kondiciją. Vertinama gerai apšviestoje aikštelėje. Ekspertai apžiūri arklį stovintį, einantį žingine, bėgantį risčia iš priekio, šonų ir užpakalio. Vertinami arkliai turi leisti pakelti jiems kojas, mokėti judėti greta arklininko žingsniu bei risčia.
9. Ekspertų komisija užpildo vertinimo lapus. Vertinimo duomenys įrašomi veislininkystės apskaitos duomenų bazėje, dokumentuose ir naudojami išduodant kilmės pažymėjimus, veislinio eržilo licencijas bei įrašant į kilmės knygas. Visi žirgo trūkumai ir ydos yra aprašomi vertinimo metu į vertinimo lapus, o po vertinimo šie trūkumai aprašomi kilmės knygoje.

II. PIRMO ĮSPŪDŽIO VERTINIMAS

10. Vertinama kokį pirmą įspūdį palieka konkretus vertinamas 3m. amžiaus ir vyresnis arklys 10 balų sistemoje. Vertinamą žirgą įvedant į vertinimo aikštelę ir jam atsistojant vertinimo aikštelėje.
11. Kumeliukų 6-30 mėn. amžiaus grupės vertinimo metu vertinama bendras įspūdis. Bendras įspūdžio balas yra šių požymių balų suma: tipas, kūno išsivystymas, galūnių išsivystymas, aliūrai. Vertinama 10 balų sistemoje už kiekvieną požymį skiriant iki 10 balų todėl iš viso kumeliukas gali surinkti 40 balų už bendrą įspūdį.

III. KILMĖS VERTINIMAS

12. Suaugusių arklių kilmė vertinama pagal abiejų, įvertintų tėvų balų sumos aritmetinę vidurkį, gautas vidurkis dalinamas iš 10, o rezultatas įrašomas 0,1 balo tikslumu:
 - 12.1. jeigu vienas iš tėvų buvo įvertintas aukščiausia klase ar darbingumo bandymuose (važiuojant kinkiniais) elito klase, tuomet jų palikuonio kilmės įvertinimas padidinamas 1 balu;

12.2. jeigu vertinamo arklio abu tėvai buvo įvertinti aukščiausia klase ar darbingumo bandymuose (važiuojant kinkiniais) elito klase, tuomet šio arklio kilmės įvertinamas padidinamas 2 balais. Neviršijant maksimalaus 10 balų įvertinimo;

12.3. jai vienas iš vertinamo arklio tėvų yra nevertintas, skaičiuojant kilmės vertinimo balą už nevertintą iš tėvų skiriama 60 balų (užskaitomas neklasinis).

13. Kumeliuko kilmės vertinimas:

13.1. Kumeliuko kilmės balas skaičiuojamas taip pat kaip ir suaugusių arklių ir dauginamas iš 6.

14. Arkliai skirstomi į grynaveislius ir mišrūnus.

14.1. Prie grynaveislių priskiriami arkliai, kurių abu tėvai yra grynaveisliai arba šie arkliai turi ne daugiau kaip (2 lentelė):

(2 lentelė)

Lietuvos sunkieji	½ Švedų ardėnų arba ½ Tarybinių sunkiųjų veislės arklių kraujo
Stambieji žemaitukai	½ Šiaurės švedų, ¼ Orlovo ristūnų, ¼ Žemaitukų, ¼ Arabų arklių veislių kraujo

su ryškiais Lietuvos sunkiesiems ir Stambiesiems žemaitukams būdingais požymiais.

14.1.1. Išimtis - veisimui naudojant grynaveislius gerinančiosios veislės eržilus ir grynaveisles kumeles turinčias ne daugiau kaip ¼ gerinančiosios veislės kraujo įvertintas elito klase ir tipingas veislei (ne mažiau 10,5 b. už tipą) jų kumeliukai pripažįstami grynaveisliais ir įrašomi į kilmės knygos pagrindinį skyrių (kraujo dalių schemą žr. priede Nr. 1).

14.2. Mišrūnais pripažįstami arkliai neatitinkantys pripažinimo grynaveisliais reikalavimų.

14.3. Mišrūnais pripažįstami arkliai turintys II protėvių (senelių) kartoje 2 įliejamų gerinančiųjų veislių eržilus ar kumeles t. y. - sudaro ½ ir daugiau kilmės. Stambiesiems žemaitukams iš šių veislių: Šiaurės švedų, Orlovo ristūnų, Žemaitukų, Arabų arklių veislės. Lietuvos sunkiesiems iš šių veislių: Švedų ardėnų, Tarybinių sunkiųjų arklių veislių arkliai.

14.4. Lietuvos sunkiųjų veislės mišrūnais pripažįstami arkliai, kurių vienas iš tėvų (tėvas arba motina) yra grynaveislis, o antras iš tėvų (tėvas arba motina) yra nuo veisimo programoje nepripažintos veislės.

14.4.1. Tokie žirgai pripažįstami grynaveisliais kai jų kilmėje yra ne daugiau kaip 1/16 įliejamos, veisimo programoje nepripažintos ar nežinomos veislės kraujo, išskyrus tuos atvejus kai žirgo tėvai, kurių kilmėje yra daugiau nei 1/8 veisimo programoje

nepripažintos veislės kraujo, jau yra pripažinti grynaveisliai, taip pat šie žirgai kilmėje gali turėti ne daugiau kaip $\frac{1}{4}$ pripažintos gerinančiosios veislės kraujo, o vienas iš tėvų, kuris yra mišrūnas eksterjero vertinimo metu būtų įvertintas ne mažiau kaip elito klase.

14.4.1.1. Lietuvos sunkiųjų veislės mišrūnams nuo veisimo programoje nepripažintų veislių keliami tokie pat ir aukštesni reikalavimai kaip ir arkliams nuo gerinančiosios veislės eržilų.

14.5. Lietuvos sunkiųjų mišrūnais nebus pripažįstami žirgai, kurių vienas iš tėvų yra Lietuvos sunkusis, o antras neatitinka sunkiųjų veislių arklių tipo (tai yra veisimui bus panaudotas šiltakraujų ar karštakarųjų veislių žirgai).

14.6. Stambųjų žemaitukų veislės mišrūnais pripažįstami arkliai turintys: $\frac{1}{2}$ Orlovo ristūnų, $\frac{1}{2}$ Žemaitukų, $\frac{1}{2}$ Arabų arklių veislių kraujo.

14.7. Stambųjų žemaitukų veislės mišrūnais pripažįstami arkliai, kurių vienas iš tėvų (tėvas arba motina) yra grynaveislis, o antras iš tėvų (tėvas arba motina) yra veisimo programoje nepripažintos veislės.

14.7.1. Tokie žirgai pripažįstami grynaveisliais kai kumelių ir eržilų kilmėje yra ne daugiau kaip $\frac{1}{8}$ įliejamos, veisimo programoje nepripažintos veislės kraujo, išskyrus tuos atvejus kai žirgo tėvai, kurių kilmėje yra daugiau nei $\frac{1}{8}$ veisimo programoje nepripažintos veislės kraujo, jau yra pripažinti grynaveisliai, taip pat šie žirgai kilmėje gali turėti ne daugiau kaip $\frac{1}{4}$ pripažintos gerinančiosios veislės kraujo, o vienas iš tėvų, kuris yra mišrūnas eksterjero vertinimo metu būtų įvertintas ne mažiau kaip elito klase.

14.7.1.1. Stambųjų žemaitukų veislės mišrūnams nuo veisimo programoje nepripažintų veislių keliami tokie pat ir aukštesni reikalavimai kaip ir arkliams nuo gerinančiosios veislės eržilų.

14.8. Vertinant Lietuvos sunkiųjų ir Stambųjų žemaitukų veislės mišrūnus pagal eksterjerą. elito klase įvertinti mišrūnai bus įrašomi į ne aukštesnį kaip Kilmės knygos papildomą skyrių. Šių mišrūnų palikuonys pripažinti grynaveisliais ir įvertinti elito klase bus įrašomi į ne aukštesnį kaip Kilmės knygos pagrindinė II skyrių.

14.9. Išimtis - žirgas nebus pripažinti veislės mišrūnu jai žirgo spalva išreikta keršu raštu, ar leopardo kompleksu, bei kitais spalvos raštais būdingais Apalūzų ir Knapstruperių veislėms.

14.10. Mišrūnais pripažįstami ir į kilmės knygos papildomą skyrių įrašomi arkliai, kurių vienas iš tėvų yra grynaveislis, o kitas neturi dokumentinių kilmės duomenų, bet jie gali būti įvertinami pagal kraujo grupių testus, tipingumą veislei bei eksterjerą. Be dokumentinių kilmės įrodymų, kraujo grupių testų ir mažiau kaip I klase pagal eksterjerą įvertintos kumelės, bei eržilai įvertinti žemesne nei elito klase veislei nenaudojami.

IV. TIPINGUMO VEISLEI VERTINIMAS

15. Vertinant tipingumą veislei, būtina atsižvelgti į veislės ypatumus ir veislei keliamus reikalavimus.

15.1. **Lietuvos sunkieji arkliai** vidutinio ūgio, kaulingi. Lietuvos sunkiųjų arklių galva vidutinio didumo, tiesi arba kumpanosė, proporcinga žirgo kūnui. Kaklas trumpas, storas, raumeningas, gerai išlenktas. Gogas vidutinio ilgumo, dažniau žemas, bet visuomet platus. Nugara tiesi bei plati, raumeninga, šonkauliai išgaubti. Juosmuo trumpas, platus, raumeningas. Strėnos ilgos, nuolaidžios, plačios, skeltos. Krūtinė plati, gili. Galūnės trumpos, storos, šepetėliai reti, kanopos taisyklingos formos, padas mažai įgaubtas, dažnai plokščiapadis. Plaukas yra veisliai būdingos spalvos (3 lentelė).

15.2. **Stambieji žemaitukai** pasižymi nedidele galva su plačia kakta bei tiesiu profiliu rečiau kumpanosė. Kaklas vidutinio ilgumo, raumeningas. Gogas žemas, platus, vidutinio ilgio. Nugara tiesi, plati, raumeninga su gerai išgaubtais šonkauliais, strėnos ovalios, neskelto. Krūtinė vidutinio platumo, gili. Galūnės sausos, trumpos, su taisyklingos formos tvirtomis kanopomis. Plaukas yra veisliai būdingos spalvos (3 lentelė).

Būdingos spalvos

(3 lentelė)

Lietuvos sunkiesiems	sarta, šviesiai sarta, tamsiai sarta, kaštana, bėra, tamsiai bėra, juodbėra, šviesiai bėra, sarta, dereša, bėrai dereša, dereša, juoda, širma
Stambiesiems žemaitukams	bėra, tamsiai bėra, šviesiai bėra, juodbėra, juoda, bulana, tamsiai bulana, šviesiai bulana, sarta, tamsiai sarta, šviesiai sarta, peleka, širma, palša, gelsva, šviesiai gelsva, tamsiai gelsva

15.3. Suaugusio arklio balai už arklio tipą **didinami koeficientu x 1,5**.

15.4. Kumeliuko balas už tipą yra viena iš dedamųjų dalių vertinime pagal bendrą įspūdį, todėl vertinama 10 balų sistemoje 0,5 balų tikslumu ir nedidinama koeficientu.

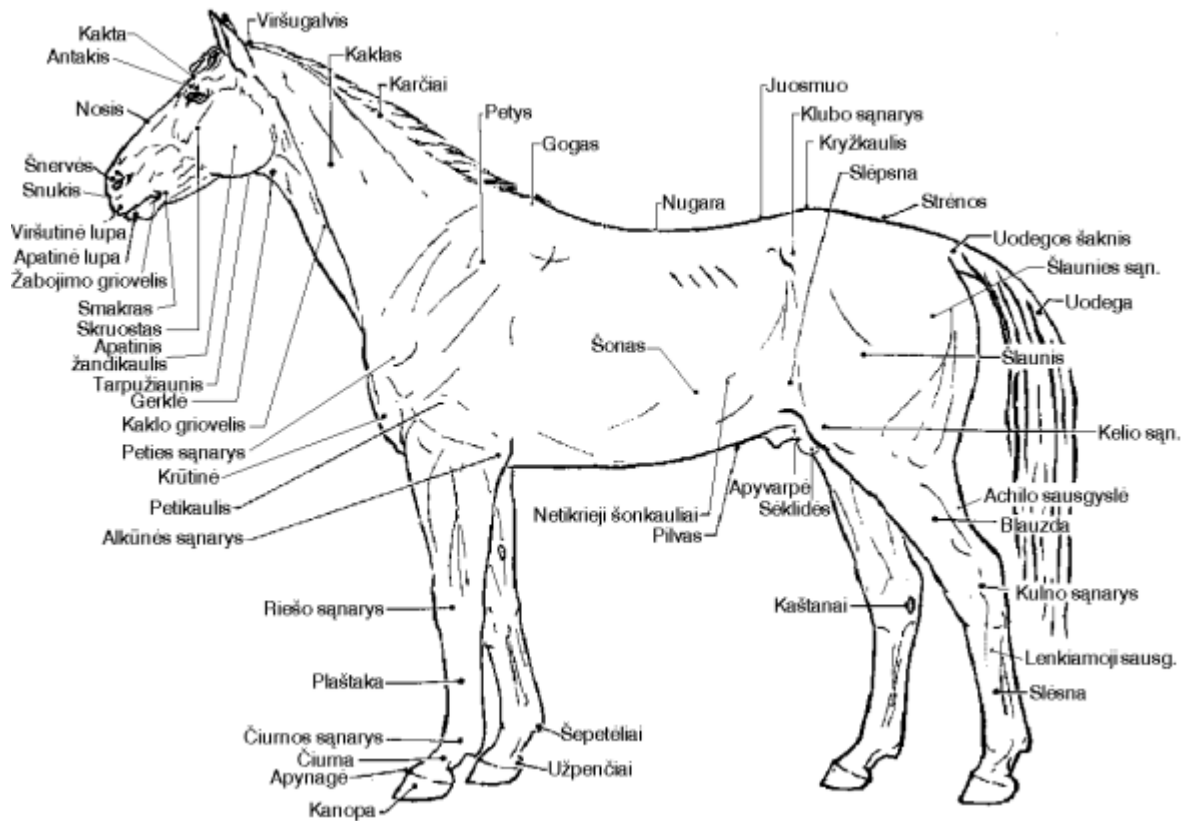
15.5. Tipingumas vertinamas balais pagal atitikimą modeliam arkliui.

Tipingumas vertinamas balais

(4 lentelė)

Požymis išreikštas	Balai
Puikiai	10
Labai gerai	9
Gerai	8
Pakankamai gerai	7
Vidutiniškai	6
Žemiau vidutinio	5
Patenkinamai	4
Nepatenkinamai	3
Blogai	2
Labai blogai	1

V. EKSTERJERO IR KONSTITUCIJOS VERTINIMAS

1 pav. Arklio kūno dalys

16. Vertinant eksterjerą ir konstituciją, atskirai vertinama galva, kaklas, gogas, nugara, juosmuo, strėnos, mentė, krūtinė, galūnės (pav. 1).
17. Kiekvienas ekspertas, vertindamas arklių eksterjerą, jį aprašo (savarankiškai) pildydamas veislinio arklio kortelę.
18. Vertinant eksterjerą, ypatingas dėmesys kreipiamas į tuos eksterjero trūkumus, kurie gali trukdyti arkliui judėti, sumažinti jo jėgą, greitį, ištvermingumą, taip pat į tuos, kurie gali būti paveldimi. Veisliniams eržilams visuomet keliami griežtesni reikalavimai negu kumelėms.
- 18.1. Pagrindinės arklių ydos, kurios turi įtakos žirgo licencijavimui. Apie šių ydų buvimą arba nebuvimą patvirtina licencijuoto veterinarijos gydytojo užpildyta forma.

- 18.1.1. Kaupa – tai antkauliai apynagės sąnario srityje, dažniausiai

atsirandantys ant priekinių galūnių. Kaulinės išaugos pažeidžia sąnarį, kartais sujungia jo paviršius, todėl sąnarys tampa nejudrus. Arkliui judant, kaupa sukelia skausmą ir verčia šlubuoti (pav.2,3).

2-3 pav. Kaupa: priekinių kojų apynagės sąnario kaulinės išaugos

- 18.1.2. Špatas – chroniškas kulno sąnario uždegimas ir antkauliai vidinėje sąnario pusėje. Koją, ant kurios yra špatas, arklys kelia trūkčiodamas ir daug aukščiau negu sveikąją (pav.4,5).

4-5 pav. Špatas: suaugusio arklio kulno sąnario kaulinės išaugos

- 18.1.3. Kurba – sulenkiamosios sausgyslės sustorėjimas apatinėje kulno sąnario dalyje. Sveikas kulno sąnarys su slėna sudaro tiesią liniją. Esant kurbai, kulno sąnario apačioje pastebimas iškilimas (pav. 6).

6 pav. Kurba: kairėje - kumeliuko, dešinėje - suaugusio arklio

- 18.1.4. Švilpiantis pridusimas – tai pasunkėjęs kvėpavimas, kai kaušinės kremzlės padėtis nenormali ir ji beveik pridengia kvėpavimo gerklę. Tokie arkliai stipriai kvėpuodami įtraukia orą su švilpesiu.

- 18.1.5. Sąkandžio ydos.

18.1.5.1. Bet kurio tipo sąkandis pripažįstamas yda jai žirgo priekiniai viršutiniai (kandžiai) dantys pilnai nesiremia į apatinius (kandžius) priekinius dantis.

18.1.5.1.1. Taip pat atkreipiamas dėmesys į nevienodą arklio dantų nusidėvėjimą to paties žandikaulio skirtingose pusėse.

18.1.5.2. Patikrinama ar eržilas turi visus dantis pagal amžių.

18.1.6. Kriptorchidas - patinas, kurio bent viena ar abi sėklidės nėra nusileidusios į mašnelę.

18.1.6.1. Taip pat patikrinama ar eržilas neturi išvaržos į mašnelę.

18.1.7. Albinizmas.

19. Vertinant eksterjerą ir konstituciją, už atskiras kūno dalis skiriama nevienodai balų (5 lentelė).

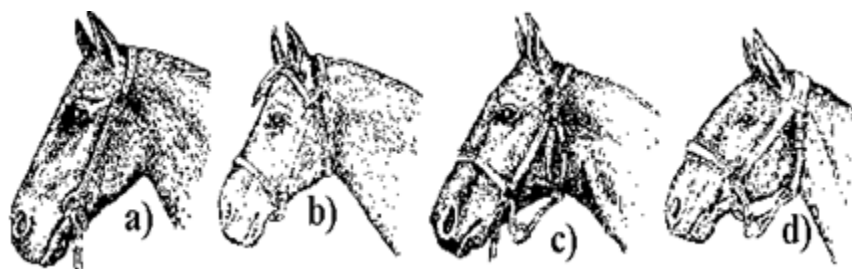
Balai už požymių išreiškimą

(5 lentelė)

Požymis išreikštas	Balai
Puikiai	10
Labai gerai	9
Gera	8
Pakankamai gerai	7
Vidutiniškai	6
Žemiau vidutinio	5
Patenkinamai	4
Nepatenkinamai	3
Blogai	2
Labai blogai	1

19.1. Pageidaujami ir nepageidaujami arklių eksterjero požymiai:

19.1.1. Galvos profilis (pav. 7):

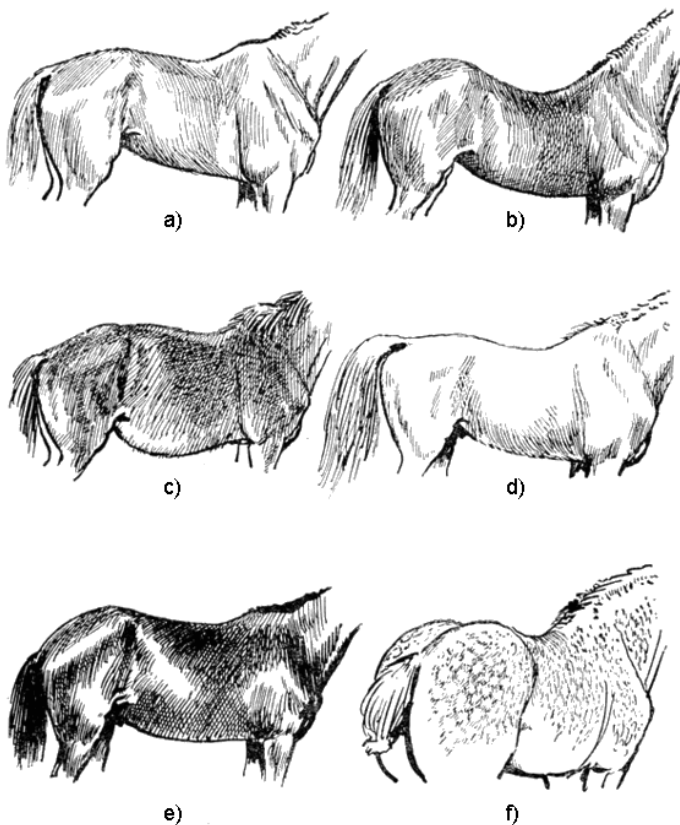

7 pav. Galvos profilis: a) tiesus (pageidaujamas: Lietuvos sunkiesiems, stambiesiems žemaitukams)

b-c) kumpanosis (galimas: Lietuvos sunkiesiems, stambiesiems žemaitukams);

d) kuprotas (nepageidaujamas).

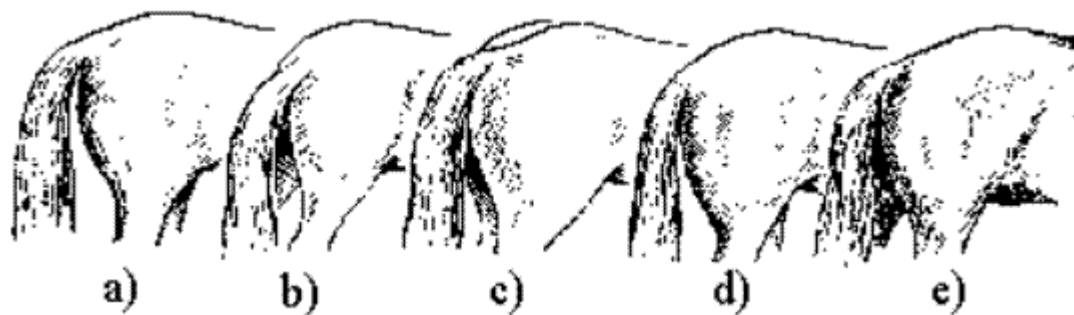
19.1.2. Nugaros ir juosmens linija (pav. 8):

8 pav.

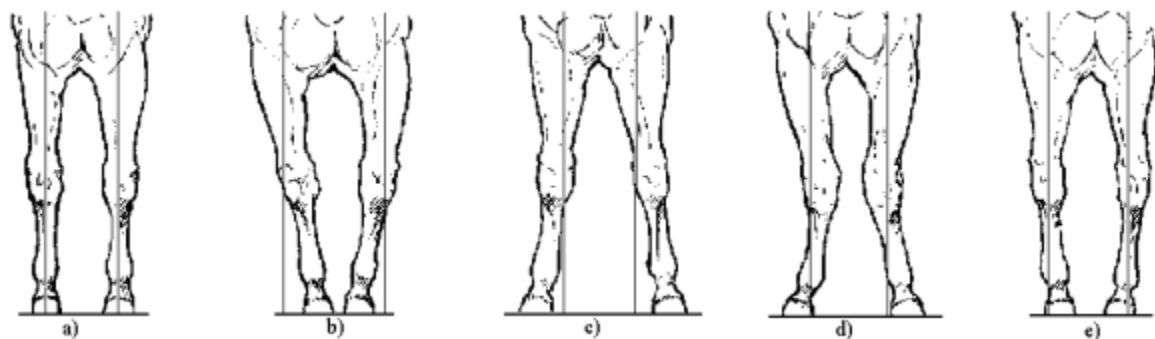
- a) aukštas ilgas gogas, tiesi nugara, įtrauktas pilvas,
- b) įlinkusi nugara,
- c) „kuprota“ nugara „šieno“ pilvas, toks pilvas būna arkliams jaunystėje šertais vien stambiais pašarais,
- d) tiesi nugara, apvalus pilvas,
- e) trumpos, nuleistos strėnos,
- f) plačios skeltos strėnos.

19.1.3. Strėnos (pav. 9):

9 pav. a) normalios (pageidaujamos: stambiesiems žemaitukams); b) ovalios (pageidaujamos: stambiesiems žemaitukams); c) skeltos (pageidaujamos: Lietuvos sunkiesiems); d) nuleistos (nepageidaujamos); e) stogo formos (nepageidaujamos).

19.1.4. Priekinių galūnių pastatymas (žiūrint iš priekio, pav. 10):

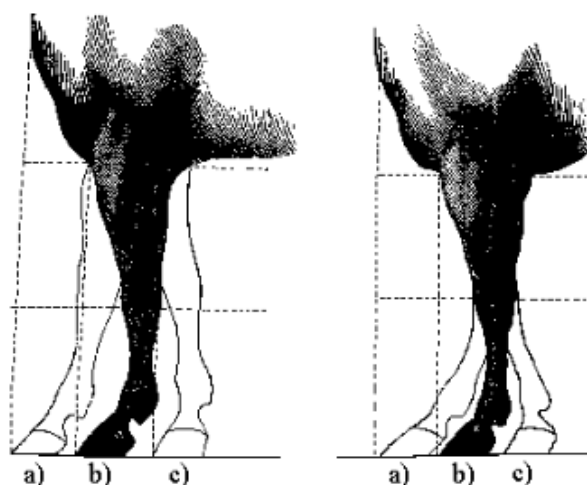

10 pav. a) normalus; b) siauras (nepageidaujamas); c) platus (nepageidaujamas); d) klišas į išorę (nepageidaujamas); e) klišas į vidų (nepageidaujamas).

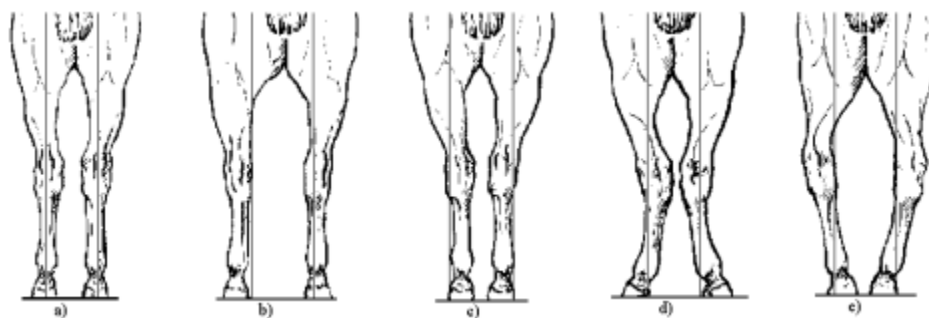
19.1.5. Priekinių galūnių pastatymas

(žiūrint iš šono, pav. 11):

- 11 pav.** a) atkištas (nepageidaujamas);
b) normalus (pageidaujamas: Lietuvos sunkiesiems, stambiesiems žemaitukams);
c) pakištas (nepageidaujamas).

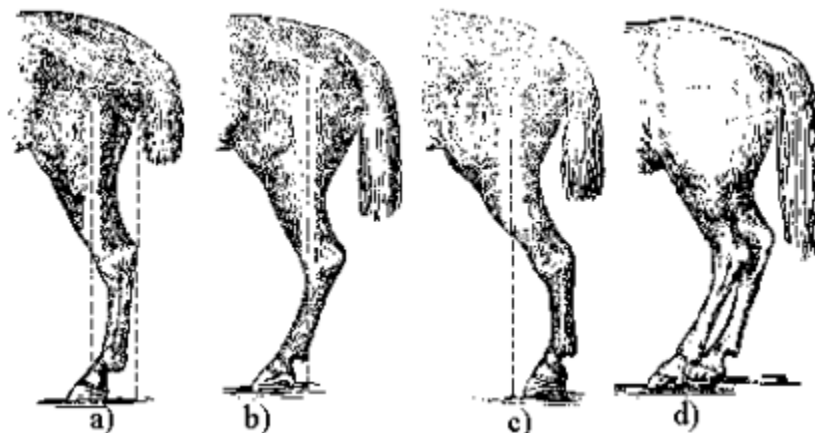

19.1.6. Užpakalinių galūnių pastatymas (žiūrint iš užpakalio, pav. 12):

- 12 pav.** a) normalus (pageidaujamas: Lietuvos sunkiesiems, stambiesiems žemaitukams)
b) platus (nepageidaujamas); c) siauras (nepageidaujamas); d) X formos (nepageidaujamas);
e) O formos (nepageidaujamas).

19.1.7. Užpakalinių galūnių pastatymas (žiūrint iš šono, pav.13):

13 pav. a) normalus (pageidaujamas: Lietuvos sunkiesiems, stambiesiems žemaitukams, žemaitukams);
b) kardiškas (nepageidaujamas); c) atkištas (nepageidaujamas); d) pakištas (nepageidaujamas).

19.1.8. Čiurnų pastatymas (žiūrint iš šono, pav. 14):

14 pav. a) normalus (pageidaujamas: Lietuvos sunkiesiems, stambiesiems žemaitukams;
b) minkštas (nepageidaujamas);
c) status (nepageidaujamas).

19.1.9. Kanopos (žiūrint iš šono pav. 15):

15 pav. a) normalios (pageidaujamos: Lietuvos sunkiesiems, stambiesiems žemaitukams);
b) plokščios (nepageidaujamos);
c) stačios (nepageidaujamos).

20. Eksterjero požymiai vertinami pagal 6 lentelę, požymių įtaka eksterjero ir konstitucijos balui matoma 7 lentelėje.

20.1. Abiejų grupių požymių balų vidurkis didinamas koeficientu 2,5.

21. Vertinant kumeliuko eksterjerą remiamasi tais pačiais principais kaip ir vertinant suaugusius žirgus. Už kumeliuko eksterjero vertinimą skiriami du atskiri balai: už kūno išsivystymą ir už galūnių išsivystymą, bet gauti balai nekeliami koeficientu. Vertinama 10 balų sistemoje (6 lentelė).

Eksterjero ir konstitucijos vertinimas

(6 lentelė)

Galva, kaklas	10	Priekinės galūnės: pastatymas	10
Gogas, mentė	10	Priekinės galūnės: sandara	10
Nugara, juosmuo	10	Užpakalinės galūnės: pastatymas	10
Strėnos	10	Užpakalinės galūnės: sandara	10
Krūtinės ląsta	10	Kanopos	10
I grupės požymių balų vidurkis	10	II grupės požymių balų vidurkis	10
Bendras eksterjero ir konstitucijos įvertinimas	25		

VI. IŠSIVYSTYMO PAGAL KŪNO MATMENIS VERTINIMAS

22. Vertinant arklį pagal kūno matmenis, atliekami 3 matavimai (7 ir 8 lentelės):

22.1. Balas už kūno matmenis apskaičiuojamas vedant aritmetinį vidurkį iš trijų balų skirtų už atskirus kūno matmenis:

22.1.1. aukštis iki gogo cm – matuojamas lazda nuo žemės iki aukščiausio gogo taško (laikant matavimo lazda statmenai);

22.1.2. krūtinės apimtis cm – matuojama matavimo juosta tuoj už menčių. Krūtinės apimtis parodo krūtinės ląstos išsivystymą, šonkaulių gaubtumą bei arklio korpuso masyvumą;

22.1.3. plaštakos apimtis cm – matuojama juosta viršutinio plaštakos trečdaliai vietoje. Iš plaštakos apimties sprendžiama apie skeleto išsivystymą (kaulingumą).

Kūno matų vertinimas

(7 lentelė)

LIETUVOS SUNKIEJI ARKLIAI						
Balai	Eržilai				Kumelės	
	Ūgis	Krūtinės apimtis	Plaštakos apimtis		Ūgis	Krūtinės apimtis Plaštakos apimtis
6	174 ir <				171 ir <	
7	172 -173				169-170	

8	171-172		28.5 ir <		167-168		27.5 ir <
9	169-170		27-28		165-166		26-27
10	164-168	215 ir <	24.5-26.5		160-164	210 ir <	23,5-25,5
9	162-163	210-214	24		158-159	205-209	23
8	160-161	207-209	23,5		157-156	202-204	22,5
7	158-159	204-206	23		155-154	200-201	22
6	157 ir >	201-203	22.5		154 >	198-199	21,5
5		200 ir >	22 ir >			196-197	21,5 >

Kūno matų vertinimas

(8 lentelė)

STAMBIEJI ŽEMAITUKAI							
Balai	Eržilai				Kumelės		
	Ūgis	Krūtinės apimtis	Plaštakos apimtis		Ūgis	Krūtinės apimtis	Plaštakos apimtis
6	164 ir <				160 <		
7	162-163				161-162		
8	161-162	210 ir <	23,5 ir <		159-160	205 ir <	23 ir <
9	159-160	200-209	22,5-23,5		157-158	195-204	22,5-23
10	154-158	189-199	20,5-22,5		152-156	184-194	20-22
9	152-153	184-188	20		150-151	181-183	19,5
8	150-151	181-183	19,5		148-149	179-180	19
7	150-149	179-180	19		146-147	177-178	18,5
6	149>	177-178	18,5		147>	175-176	18
5		177 >	18,5 >			175 >	18 >

VII. CHARAKTERIO VERTINIMAS

23. Charakterį lemia įgimtos savybės, nervų sistemos dirglumo laipsnis bei arklio treniravimas. Arklių temperamentas vertinamas pagal lenteles šiame skyriuje.

24. Arklių charakteris vertinamas pagal šias savybes. Jai arklys turi visas lentelėje išvardytas teigiamas savybes, ekspertų komisija jam skiria maksimalų balą - 10. Jeigu arklys neparuoštas, nervingas, sunkiai valdomas arba iš prigimties piktas, jis veislei nepaliekamas. Jeigu yra nežymių arklio paruošimo arba temperamento trūkumų, komisija sprendžia dėl maksimalaus balo sumažinimo. Vertinama pagal 9 lentelę:

(9 lentelė)

Teigiamos savybės	Neigiamos savybės
1. Taikus	1. Piktas
2. Jaukus, prierašus	2. Bailus, nepasitikintis
3. Energingas	3. Nervingas,
4. Kantrus	4. Nekantrus
5. Lengvai valdomas	5. Sunkiai valdomas

VIII. ALIŪRŲ VERTINIMAS

25. Vertinant 3 metų amžiaus ir vyresnius eržilus ir kumeles, labai svarbūs yra įgimti arklio aliūrai (žinginė ir risčia), kuomet arkliai juda be specialaus paruošimo.
- 25.1. Arklio aliūrai vertinami stebint arklį iš priekio, užpakalio ir šono.
- 25.2. Žinginė ir risčia vertinami arklininkui arklį vedžiodamas su trumpu pavadžiu.
- 25.3. Vertinant arklio žinginės ir risčios aliūrus, stebimas žingsnio ilgumas, platumas, vienodumas.
- 25.4. Arklio aliūrai, žinginė ir risčia, vertinami atskirai 10 balų sistema.
- 25.5. Abiejų aliūrų balų suma įrašoma į vertinimų protokolą.
26. Vertinant 6 - 30 mėn. amžiaus eržiliukus ir kumelaites stebimi įgimti arklio aliūrai (žinginė ir risčia).
- 26.1. Kumeliuko aliūrai vertinami stebint arklį iš priekio, užpakalio ir šono.
- 26.2. Žinginė ir risčia vertinami arklininkui kumeliuką vedžiodamas su trumpu pavadžiu, arba vaikant laisvėje.
- 26.3. Vertinant kumeliuko žinginės ir risčios aliūrus, stebimas žingsnio ilgumas, platumas, vienodumas.
- 26.4. Kumeliuko aliūrai, žinginė ir risčia, vertinami atskirai 10 balų sistema.
- 26.5. Abiejų aliūrų balų sumos aritmetinis vidurkis įrašoma į vertinimų protokolą.

IX. VERTINIMAS PAGAL DARBINGUMĄ - PRODUKTYVUMĄ

27. Vertinimas rekomenduojamas.
28. Darbingumą vertinti rekomenduojama nuo 4 metų amžiaus.
29. Bandymus vertina ir išvadas daro speciali komisija. Paskirta LSAVAA narių valdybos.
30. Vienas arklys darbingumo vertinimuose gali startuoti 1 - 2 kartus metuose.
31. Darbingumo vertinimuose gali dalyvauti žirgai nuo 3 m. Norint tinkamai tai atlikti, taikomas kompleksinis darbingumo vertinimas, kuris susideda iš važiavimo vežimu risčia ir žingine su kroviniu, nustatant laiką. Išvermės rungtyje krovins vežamas tol kol arklys sustoja. Nueita distancija išmatuojama ir įrašomas apskaičiuotas rezultatas.
32. Visiems bandomiems arkliams turi būti sudaromos vienodos bandymų sąlygos.
33. Darbingumo vertinimas Važiuojant kinkiniais:
- 33.1. Važiavimas 5 metų ir vyresniems žirgams, vertinama pagal 11 lentelę:

Arklių darbingumo vertinimas nuo 5 m. amžiaus

(11 lentelė)

Lietuvos sunkieji arkliai		
Bandymų rūšis	Distancija	Laikas
risčia, vežant 1000 kg svorį, traukimo jėga 50 kg	1000 m	04:30
žingine, vežant svorį, traukimo jėga 150 kg	1000 m	12:00
Išvermė, vežant krovinį 300 kg traukimo jėga	nenustatoma	nefiksuojamas
Stambiųjų žemaitukų veislės arkliai		
risčia, vežant 700 kg svorį, traukimo jėga 50 kg	1000 m	04:30
žingine, vežant svorį, traukimo jėga 100 kg	1000 m	12:00
Išvermė, vežant krovinį 200 kg traukimo jėga	nenustatoma	nefiksuojamas

- 33.1.1. Risčia, pakinkius žirgą su pavalkais į VNIK-2 vežimą su papildomu svoriu: 1000 kg Lietuvos sunkiesiems ir 700 kg Stambiesiems žemaitukams. Arba su rogutėmis su papildomu svoriu prikabinomis prie tuščio vežimo sudarant tempiamąją jėgą - 50 kg Lietuvos sunkiesiems ir 50 kg Stambiesiems žemaitukams. Vertinamas sugaištas laikas įveikiant 1000 m distanciją lygiu, lengvu grunto keliu. Už kiekvieną sekundę (pagerinus laiką) skiriama 0,5 balo, už kiekvieną pavėluotą sekundę. skiriamas - 0,5 baudos balo. Laiko normatyvas 4 min 30 sek.

33.1.2. Žingsniu, pakinkius žirgą su pavalkais į VNIK-2 vežimą su papildomu svoriu 3000 kg Lietuvos sunkiesiems ir 2000 kg Stambiesiems žemaitukams. Arba rogutės su papildomu svoriu prikabinotos prie tuščio vežimo sudarant tempiamąją jėgą - 150 kg Lietuvos sunkiesiems ir 100 kg Stambiesiems žemaitukams. Vertinamas sugaištas laikas įveikiant 1000 m distanciją lygiu, lengvo grunto keliu. Vertinimas sugaištas laikas įveikiant 1000 m distanciją lygiu, lengvo grunto keliu. Už kiekvieną sekundę (pagerinus laiką) skiriama 0,2 balo, už kiekvieną pavėluotą sekundę. skiriamas - 0,2 baudos balo. Laiko normatyvas 12 min 00 sek.

33.1.3. Krovinio tempimas. Žingsniu, pakinkius eržilą su pavalkais į roges, į kurias pridedama papildomo svorio. Tempimo jėga Lietuvos sunkiesiems 300 kg ir Stambiesiems žemaitukams 200kg. Matuojama distancija, metrais, kurią žirgas nutemps krovinį iki pirmo sustojimo. Už kiekvieną nueitą metrą skiriama po 0,1 balo.

33.2. Važiavimas 3-4 metų žirgams, vertinama pagal 12 lentelę:

Arklių darbingumo vertinimas 3-4 m. amžiaus

(12 lentelė)

Lietuvos sunkieji arkliai		
Bandymų rūšis	Distancija	Laikas
risčia su tuščiu vežimu	1000 m	04:30
žingine vežant svorį 1000 kg, traukimo jėga 50 kg	1000 m	12:00
Stambiųjų žemaitukų veislės arkliai		
risčia su tuščiu vežimu	1000 m	04:30
žingine vežant svorį 1000 kg, traukimo jėga 50 kg	1000 m	12:00

33.2.1. 3 metų žirgai dalyvaujantys darbingumo - produktyvumo bandymuose dalyvauja tik pirmose dviejose rungtyse pagal šiuos vertinimo kriterijus, vertinama pagal 16 lentelę:

33.2.2. Risčia, pakinkius žirgą su pavalkais į tuščią VNIK-2 vežimą. Vertinamas sugaištas laikas įveikiant 1000 m distanciją lygiu, lengvo grunto keliu. Už kiekvieną sekundę (pagerinus laiką) skiriama 0,5 balo, už kiekvieną pavėluotą sekundę. skiriamas - 0,5 baudos balo. Laiko normatyvas 4 min 30 sek.

33.2.3. Žingsniu, pakinkius žirgą su pavalkais į VNIK-2 vežimą su rogutėmis prikabinotomis prie tuščio vežimo sudarant tempiamąją jėgą - 50 kg (arba 1000 kg svorio krovinys) Lietuvos sunkiesiems ir 50 kg Stambiesiems žemaitukams. Vertinamas sugaištas laikas

įveikiant 1000 m distanciją lygiu, lengvo grunto keliu. Vertinimas sugaištas laikas įveikiant 1000 m distanciją lygiu, lengvu grunto keliu. Už kiekvienas sekundę (pagerinus laiką) skiriama 0,2 balo, už kiekvienas pavėluotas sekundę. skiriamas - 0,2 baudos balo. Laiko normatyvas 12 min 00 sek.

34. Figūrinis važiavimas.

34.1. Vertinamas sugaištas laikas ir klaidų skaičius įveikiant maršrutą pakinkius arklių į specialų vežimėlį (vežimėlio tinkamumą nustato vertinimo komisija).

35. Darbingumo vertinimas Ištvėrmės jojime / važiavime:

35.1. distancija iki 60 km.,

36. Ristūnų lenktynės, vežimėliuose:

36.1. vykdoma pagal ristūnų žirgų vertinimo taisyklės.

37. Darbingumo vertinimas Konkūre:

37.1. vertinama pagal sugaištą laiką ir numestų kliūčių skaičius. Kliūčių skaičius iki 12, jų aukštis iki 100 cm. Maršrutas turi būti įveiktas be baudos taškų. 4 baudos taškai už kiekvieną numestą kliūtį, bei 0,5 baudos taško už kiekvieną pavėluotą sekundę.

X. VERTINIMAS PAGAL PALIKUONIŲ KOKYBĘ

38. Vertinant eržilus ir kumeles pagal palikuonių kokybę, įskaitomi visi palikuonys, užauginti normaliomis sąlygomis. Prieauglio kokybė nustatoma jam sulaukus 3 m. ir vyresnio amžiaus eksterjero vertinimo metu.

39. Veisliniai eržilai ir kumelės pagal palikuonių kokybę vertinami pagal 13 lentelę.

40. Eržilai laikomi įvertintais pagal prieauglio kokybę, jeigu nuo jų yra įvertinta ne mažiau kaip 8 3-mečiai ir vyresni palikuonys, iš kurių bent 5 įvertinti elito klase.

40.1. Jeigu nuo vieno eržilo tais metais vertinama 5 ir daugiau palikuonių, tai blogiausiai įvertinto palikuonio balai neįskaitomi.

40.2. Eržilams, nuo kurių yra įvertinta 15 ir daugiau palikuonių, 20% blogiausiai įvertintų palikuonių rezultatai neįskaitomi.

41. Kumelės laikomos įvertintomis pagal prieauglio kokybę, jeigu nuo jų yra įvertinta ne mažiau kaip 4 3-mečiai ir vyresni palikuonys iš kurių 50%, bet ne mažiau kaip 2, yra įvertinti Elito klase.

41.1. I klasės kumelėms suteikiama elito klasė ir jos įrašomos į kilmės knygos pagrindinį I skyrių, kai įvertinta ne mažiau kaip 4 jos palikuonys iš kurių 50%, bet ne mažiau kaip 2, yra įvertinti elito klase.

Vertinimas pagal palikuonių kokybę (13 lentelė)

3 metų ir vyresnio amžiaus palikuonių vertinimo balų vidurkis	Balai už palikuonis
75 - 100	30
74 – 74,9	29
73 – 73,9	28
72 – 73,9	27
71 – 71,9	26
70 – 70,9	25
69 – 69,9	24
65 – 65,9	20
60 – 60,9	15

42. Gyvenimo eigoje arklių įvertinimas pagal prieauglio kokybę gali kisti.
43. Eržilų, už prieauglio kokybę įvertintų mažiau negu 20 balų, veisimui nebenaudoti.
44. Kumelių, už prieauglio kokybę įvertintų mažiau negu 15 balų, nerekomenduojama naudoti veisimui.
45. 2005 metų gimimo ir vyresni eržilai, priskiriami AUKŠČIAUSIAI klasei tuomet, kai jie pagal eksterjero požymius priskiriami elito klasei, pagal prieauglio kokybę įvertinti ne mažiau kaip 28 balais, o elito klase įvertinta ne mažiau kaip 75% palikuonių.
46. 25-26 balais už prieauglio kokybę įvertintiems eržilams ir kumelėms suteikiama Elito klasė.
47. 20-24 balais už prieauglio kokybę įvertintiems eržilams ir kumelėms suteikiama I klasė.

XI. ĮVERTINIMO BALAI

48. Įvertintiems Lietuvos sunkiųjų ir Stambųjų žemaitukų veislių žirgams skiriama klasė pagal surinktus balus vertinimo metu. Surinkus kompleksiniame vertinime - 74,5 b. ir daugiau balas apvalinamas į didesnę pusę. Pagal 14 lentelę.
49. Elito klasė vertinamam grynaveisliui arkliui negali būti suteikta jeigu šie požymiai įvertinti mažiau negu 6 balais:
- 49.1. Pirmas įspūdis
 - 49.2. Kilmė
 - 49.3. Viena iš eksterjero požymių grupių (tokiu atveju vertinimo protokole įrašoma kuriai požymių grupei skirta mažiau nei 6 balai)
 - 49.4. Tipas
 - 49.5. Išsivystymas
 - 49.6. Charakteris
 - 49.7. Aliūrai

(14 lentelė)

Vertinimo balai	
Kompleksinis vertinimas	
ELITO	75-100 balų
I Klasė	65-74,9 balai
II Klasė	60-64,9 balai
Neklasiniai	iki 60 balų
Darbingumo vertinimas	
ELITO	60 ir daugiau balų
I Klasė	10-59,99 balai
II Klasė	iki 10 balų
6-24 mėn. kumeliuko vertinimas	
Pageidaujamas tolimesniam veisimui (licencijuojami)	75 ir daugiau balų

IV. VETERINARINĖ ERŽILO PATIKRA

1. Veterinarinę eržilo patikrą atlieka ir patikros formą užpildo licencijuotas veterinarijos gydytojas, paskirtas LSAVAA valdyba.
2. Veterinarinės eržilo patikros išrašas pateikiamas eržilų eksterjero vertinimo renginio metu, eržilų eksterjero vertinimo renginio sekretoriui, sekretorius perduoda duomenis vertinimo komisijai.
3. Pateitame išrašė privalo būti užpildyti visi laukai (eržilo veterinarinės apžiūros išrašą žr. priede Nr. 2).
4. Veterinarinės eržilo patikros metu atliekami šie veiksmai:
 - 4.1. Eržilo veterinarinės patikros formoje užpildomi šie duomenys:
 - 4.1.1. eržilo: vardas, individualus numeris, gimimo data, mikroschemos numeris, eržilo spalva, paskutinio kraujo tyrimo data (arklių infekcinė anemija, įnosės, kergimo liga), paskutinio skiepijimo data (arklių gripas (būtinai)), gali būti paskiepyti ir nuo kitų nei arklių gripas ligų vadovaujantis atitinkamų vakcinų gamintojų pateiktais nurodymais;
 - 4.1.2. pažymima ar eržilo laikymo vietai netaikomi apribojimai dėl arklių užkrečiamųjų ligų pasireišimo. Irašyti **taip** arba **ne**;
 - 4.1.3. visi duomenys pagal pateiktus apžiūros kriterijus.
 - 4.2. Atliekama bendra žirgo sveikatos patikra kurios išvados pažymimos atitinkamuose eržilo veterinarinės patikros formos laukuose
 - 4.2.1. Širdies ir plaučių veikla: jei yra širdies ir plaučių veiklos pakitimų juos pažymėti pastabų laukelyje, pažymėtini sutrikimai: širdies ūžesys ir švilpiantis pridusimas, ar kiti sutrikimai, kuriuos galima nustatyti be specialių diagnostinių priemonių.
 - 4.2.2. Regos patikra. Tikslas patikrinti ar žirgas neturi plika akimi matomų regos sutrikimų, tokių kaip uveitas (mėnulio aklumas), aklumas ar kiti sutrikimai, kuriuos galima nustatyti be specialių diagnostinių priemonių.
 - 4.2.3. Klausos patikra. Atsistojama taip, kad eržilas nematytų (galima uždengti eržilui akį toje pusėje, kurioje tikrinama klausos) ir suploti rankomis, tikslas pažiūrėti ar eržilas reaguoja į garsą. Toks pat veiksmas atliekamas kitoje eržilo pusėje.
 - 4.2.4. Apžiūrėti eržilo dantys.

- 4.2.4.1. Patikrinamas eržilo sąkandis. Nes yda pripažįstamas, bet kurio tipo sąkandis jai žirgo priekiniai viršutiniai (kandžiai) dantys pilnai nesiremia į apatinius (kandžius) priekinius dantis.
- 4.2.4.2. Patikrinama ar eržilas turi visus dantis pagal amžių. Jei dantys ne visi kiek jų turėtų būti pagal eržilo amžių pastabose pažymima priežastis.
- 4.2.4.3. Patikrinamas eržilo dantų nusidėvėjimas to paties žandikaulio skirtingose pusėse.: pvz. apatinis žandikaulis priekinių dantų ilgis skirtingose pusėse. Įvertinus nusidėvėjimą abiejose pusėse įrašoma: **vienodas arba nevienodas.** Jei dantų nusidėvėjimas nevienodas apibūdinama pastabų lauke.
- 4.2.4.4. Patikrinama ar išdygę visi iltiniai dantys. Įvertinus įrašoma **visi** arba **ne**. Jei iltinių dantų trūksta įrašoma kodėl, jei priežastis nežinoma ir įrašoma, kad dantų nebuvimo priežastis nežinoma.
- 4.2.5. Visas eržilo kūnas apčiuopiamas.
 - 4.2.5.1. Tikrinama ar nėra skausmingų vietų, radus pastabose įrašoma priežastis. Jei eržilas sveikas įrašoma **be pakitimų.**
 - 4.2.5.2. Apčiuopiant tikrinama ar nėra galūnių ydų.
 - 4.2.5.2.1. Kaupa - tai antkauliai apynagės sąnario srityje, dažniausiai atsirandantys ant priekinių galūnių. Kaulinės išaugos pažeidžia sąnarį, kartais sujungia jo paviršius, todėl sąnarys tampa nejudrus. Arkliui judant, kaupą sukelia skausmą ir verčia šlubuoti. Jai nėra įrašoma **be pakitimų.** Jei yra įrašoma ant kurios kojos.
 - 4.2.5.2.2. Kurba - sulenkiamosios sausgyslės sustorėjimas apatinėje kulno sąnario dalyje. Sveikas kulno sąnarys su slėna sudaro tiesią liniją. Esant kurbai, kulno sąnario apačioje pastebimas iškilimas. Jai nėra įrašoma **be pakitimų.** Jei yra įrašoma ant kurios kojos.
 - 4.2.5.2.3. Špatas - chroniškas kulno sąnario uždegimas ir antkauliai vidinėje sąnario pusėje. Koją, ant kurios yra špatas, arklys kelia trūkčiodamas ir daug aukščiau negu sveikąją. Jai nėra įrašoma **be pakitimų.** Jei yra įrašoma ant kurios kojos.

- 4.2.5.2.4. Pažymima kanopų būklė (tvarkingos arba netvarkingos), jai kanopos netvarkingos pastabų laukelyje pažymima, bet kokie nukrypimai nuo normos, pvz.: peraugusios, suskilusios kanopos, plokščiapadis, laminitas.
- 4.2.5.3. Tikrinama ar eržilas nėra kriptorchidas. Kriptorchidas - patinas kurio bent viena ar abi sėklidės nėra nusileidusios į mašnelę. Įvertinus įrašoma taip arba ne. Taip jei eržilas kriptorchidas. Ne jei eržilas ne kriptorchidas.
- 4.2.5.3.1. Tikrinant dėmesys taip pat atkreipiamas į mašnelę ar nėra išvaržos. Jai nėra įrašoma sveikas. Jei yra įrašoma, kurioje vietoje.
- 4.2.6. Eržilas pravedama risčia žiūrima ar eržilas šlubuoja. Jei šlubuoja pažymima priežastis. Jei eržilas ne šlubuoja pažymima, kad sveikas.
- 4.2.7. Veterinarijos gydytojas parašo išvadą ar žirgas yra tinkamas vertinti pagal eksterjerą.
5. Veterinarijos gydytojas parašo pastabos apie eržilo elgesį apžiūros metu.

V. VEISLINIO ERŽILO LICENCIJA

1. Visos veislinio eržilo licencijos formos privalo turėti registracijos numerį(licencijos pavyzdys žr. priede Nr. 3).
2. Veislinio eržilo licencija pildoma eržilų eksterjero vertinimo renginio metu arba per 1 mėnesį nuo eržilų eksterjero vertinimo renginio.
 - 2.1. Užpildant privalomus laukus. Šie duomenys įvedami kompiuteriu ir atspausdinami ant veislinio eržilo licencijos formos su spaustuvių atspausdintu registracijos numeriu.
 - 2.1.1. Data - renginio, kurio metu buvo licencijuotas eržilas
 - 2.1.2. Vardas;
 - 2.1.3. Registracijos numeris;
 - 2.1.4. Eksterjero vertinimas - nurodant surinktus balus už kiekvieną balu vertinamą poziciją, bei balų sumą ir įvertinimo klasę;
 - 2.1.5. Darbingumo vertinimas - nurodant visų 3 rungčių įveikimo laikus ir surinktus balus už individualias rungtis (jai eržilas vertinime dalyvavo 3 m. amžiaus tik už 2 rungtis), bei balų sumą ir įvertinimo klasę (jei eržilas įvertintas pagal darbingumą);
 - 2.1.5.1. Jei buvo vertintas 3 metų eržilas tai įrašoma tik dviejų rungčių įveikimo laikai ir surinkti balai už individualias rungtis, bei balų suma ir įvertinimo klasė;
 - 2.1.6. Eržilų linija, kuriai priklauso vertinamas eržilas;
 - 2.1.7. Vertinimo komisijos išvada kokiam laikotarpiui licencijuojamas eržilas.
 - 2.1.7.1. Neribotam laikotarpiui.
 - 2.1.7.2. 1 metams.
 - 2.1.7.3. 2 metams
 - 2.1.7.4. ribotam naudojimui (LSAVAA būstinėje saugomoje išduotų VEL registracijos knygoje pastabų skiltyje pažymima kokiam naudojimui licencijuotas eržilas, pvz. licencijuotas naudoti tik viename ūkyje, leidžiamas naudoti veisime tik su tam tikromis kumelėmis ar kt.,)
3. Veislinio eržilo licencija pasirašoma LSAVAA prezidento ir vyriausiojo teisėjo, ir antspauduojama LSAVAA antspaudu, Vyriausiojo teisėjo antspaudu (jei turi).
4. Licencija esant reikalui išrašoma iš naujo po kiekvieno reikšmingo vertinimo.
5. Pasirašoma tik rašikliais rašančiais mėlynos spalvos rašalu.

6. Pasirašyta veislinio eržilo licencija yra įlaminuojama, o veislinio eržilo licencijos duomenys užregistruojami, veislinio eržilo licencijų registracijos knygoje.
7. Veislinių eržilų licencijų registracijos knyga.
 - 7.1. Vedamos dvi atskiros veislinių eržilų licencijų registracijos knygos:
 - 7.1.1. Lietuvos sunkiųjų veislinių eržilų licencijų registracijos knyga;
 - 7.1.2. Stambiųjų žemaitukų veislinių eržilų licencijų registracijos knyga.
 - 7.2. Veislinių eržilų licencijų registracijos knygos yra išspausdinamos spaustuvėje sunumeruotos ir paruoštos išduotų veislinių eržilų licencijų užregistravimui (Veislinių eržilų licencijų registracijos knygos pavyzdys žr. priede Nr. 4).
8. LSAVAA būstinėje saugomos išduotų veislinių eržilų licencijų registracijos knygos, kuriose registruojant veislinių eržilų licencijas nurodoma:
 - 8.1. išdavimo data,
 - 8.2. veislinio eržilo licencijos registracijos numeris,
 - 8.3. eržilo, kuriam išduota veislinio eržilo licencija vardas ir registracijos numeris,
 - 8.4. licencijavimo laikotarpis,
 - 8.5. savininko vardas ir pavardė.
 - 8.6. Išduodant veislinio eržilo licenciją pirmą kartą nurodoma ar eržilas įvertintas tik pagal eksterjerą ar pagal eksterjerą ir darbingumą. Išduodant veislinio eržilo licenciją pakartotinai pastabų skiltyje nurodoma išdavimo priežastis:
 - 8.6.1. eržilas pervertintas pagal eksterjerą,
 - 8.6.2. veislinio eržilo licencijos papildymas - eržilas įvertintas pagal darbingumą,
 - 8.6.3. veislinio eržilo licencija pamesta (išrašomas dublikatas suteikiant naują VEL numerį).
9. Išduotą veislinio eržilo licenciją rekomenduojama saugoti eržilo pase. Parduodant eržilą būtinai naujam savininkui atiduoti veislinio eržilo licenciją.
10. II klasės eržilams veislinio eržilo licencija neišduodama.

VI. PRIEDAS NR. 1

I k.	II k.	III k.	IV k.	V k.	VI k.
100%	50%	25%	12,5%	6,25%	3,125%
	50%				

I k.	II k.	III k.	IV k.	V k.	VI k.
1	1/2	1/4	1/8	1/16	1/32

VII. PRIEDAS NR. 2

Eržilo veterinarinės patikros išrašas

Eržilo savininkas

Vieta, data

Vardas _____ Indiv. Nr. _____

Gimimo data _____ Mikroschemos Nr. _____

Spalva _____

Paskutinio kraujo tyrimo data _____

Paskutinio skiepijimo data _____

Ar eržilo laikymo vietai taikomi apribojimai dėl arklių užkrečiamųjų ligų _____

Sveikatos patikra

Širdies ir plaučių veikla _____

Pastabos

Rega _____

Pastabos

Klausa _____

Pastabos

Sąkandis _____

Pastabos

Dantų skaičius pagal amžių _____

Pastabos

Dantų nusidėvėjimas _____

Pastabos

Iltiniai dantys _____

Pastabos

Kūnas - traumos, sužeidimai _____

Pastabos

Galūnių ydos:

Kaupa _____

Kurba _____

Špatas _____

Kanopų būklė _____

Pastabos

Kriptorchidas _____

Pastabos

Išvaržos _____

Pastabos

Judesiai risčia _____

Pastabos

Eržilo elgesys patikros metu _____

Eržilas tinkamumas vertinti pagal eksterjerą _____

Papildomos pastabos _____

Vet. Gydytojas

Spaudas

VIII. PRIEDAS NR. 3

Nr. 18-0000001

2021-05-12
(Data)

Veislinio eržilo licencija

TURAS

(Vardas)

2017-05-29

(Gimimo data)

LTU004180128717

(Registracijos numeris)

Eksterjero vertinimas: 7,6-21,75-14,25-9,7-10-15,5-10=88,8 b.

Elito kl.

(Klasė)

Darbingumo vertinimas: 3:07/41,5-10:05/18,4-820/82=146,5 b.

Elito kl.

(Klasė)

Kilmės knygos skyrius: Eržilų pagrindinis I

Eržilų linija: Klinto

Vertinimo komisijos išvada: Licencijuotas neribotam laikotarpiui

LSAVAA prezidentas

Vyriausiasis teisėjas

Veislinio eržilo licencijos pavyzdys

IX. PRIEDAS NR. 4

Reg. Nr.	Vardas	Reg. Nr.	Data	Eksterjero vertinimas balų suma	Įvertinimo klasė	Darbingumo vertinimas balų suma	Įvertinimo klasė	Kilmės knygos skyrius	Vertinimo komisijos išvados	Pastabos
18- 0000001	Turas	LTU004180128717	2021- 05-12	88,8	Elito kl.	146,5	Elito kl.	Eržilų pagr. I	Licencijuotas neribotam laikotarpiui	

VEISLINIO KUMELIUKO KORTELĖ

VARDAS	
ŽIRGO NUMERIS	
MIKROSCHEMOS NUMERIS	
LYTIS	GIMIMO DATA
SPALVA	
T-	
KILMĖ M-	
SAVININKAS	
	1
	2
VERTINIMO KOMISIJA	3
	4
	5

X. PRIEDAS NR. 5

VERTINIMO DATA	
Ūgis goge	
Krūtinės apimtis	
Plaštakos apimtis	
Kilmė	
Tipas	
Kūno išsivystymas	
Galūnių išsivystymas	
Aliūrai	
Viso balų	
Pastabos	

VEISLINIO ARKLIO KORTELĖ

VARDAS

ŽIRGO NUMERIS

MIKROSCHEMOS NUMERIS

LYTIS GIMIMO DATA

SPALVA

T-

KILMĖ

M-

SAVININKAS

1

2

VERTINIMO
KOMISIJA

3

4

5

XI. PRIEDAS NR. 6

VERTINIMO DATA				
Ūgis goge				
Krūtinės apimtis				
Plaštakos apimtis				
Kilmė				
Eksterjeras ir konstitucija				
Tipas				
Kūno matai				
Charakteris				
Aliūrai				
Pirmas įspūdis				
Darbingumas				
Prieauglio kokybė				
Viso balų				
Klasė				

Bonitavimo balai

Komisijos išvada

POŽYMIŠ IŠREIKŠTAS	BALAI
PUKIAI	10
LABAI GERAI	9
GERAI	8
PAKANKAMAI GERAI	7
VIDUTINIŠKAI	6
ŽEVIAU VIDUTINIO	5
PATENKINAMAI	4
NEPATENKINAMAI	3
BLOGAI	2
LABAI BLOGAI	1

EKSTERJERAS IR KONSTITUCIJA (I - II grupių balų vidurkis x 2,5)	
TIPAS	
CHARAKTERIS	
PIRMAS ĮSPŪDIS	

EKSTERJERO YDOS	
KAUPA	
KURBA	
ŠPATAS	
ŠVILPIANTIS PRIDUSIMAS	

ALIŪRAI	BALAI	POŽYMIŠ		1	2	3	4	5	6	7	
ŽINGSNIS		Ilgis	Trumpi								Ilgis
		Aukštis	Žemi								Aukštis
		Judesiai	Lėti								Greiti
RISČIA		Ilgis	Trumpi								Ilgis
		Aukštis	Žemi								Aukštis
		Judesiai	Lėti								Greiti
BALŲ VIDURKIS											

I GRUPĖ											
KŪNO DALYS	BALAI	POŽYMIŠ	1	2	3	4	5	6	7		
GALVA		Dydis	Maža							Didelė	1
		Forma	"Kumpanosė"							Ilinkusi	2
		Ilgis	Trumpas							Ilgis	3
KAKLAS		Jungtis su krūtine	Žema							Aukšta	4
		Aukštis	Žemas							Aukštas	5
GOGAS		Ilgis	Trumpas							Platus	6
		Ilgis	Trumpa							Ilgas	7
MENTĖ		Statumas	Stati							Istriža	8
		Ilgis	Trumpa							Ilgas	9
NUGARA		Tiesumas	Ilinkusi							Išgaubta	10
		Ilgis	Trumpas							Ilgas	11
JUOSMUO		Tiesumas	Ilinkęs							Išgaubtas	12
		Ilgis	Trumpas							Ilgos	13
STRĖNOS		Nuolaidumas	Nuolaidžios							Horizontalios	14
		Plotis	Siauros							Plačios	15
		Forma	"Stogo"							Skeltos	16
KRŪTINĖ		Plotis	Siaura							Plati	17
		Gylis	Negili							Gili	18
		Forma	Plokščia							Išgaubta	19
BALŲ VIDURKIS		"Netikrieji" šonkauliai	Trumpi							Ilgai	20

II GRUPĖ											
KŪNO DALYS	BALAI	Požymis	1	2	3	4	5	6	7		
PRIEKINĖS KOJOS		Pastatymas	Klišos į vidų							Klišos į išorę	21
		Pastatymas	Siauras							Platus	22
		Pastatymas	Atkištas							Pakištas	23
		Petikaulis	Trumpas							Ilgas	24
		Riešas	"Versio" koja							Pakumpęs	25
		Plaštakos išsivystymas	Išmaugta							Antkauliai	26
		Plaštakos - čiurnos sąnariai	Smulkūs							Sustorėję	27
		Čiurnų ilgis	Trumpas							Ilgos	28
		Čiurnų kampas	Stačios							Minkštos	29
		Šepetėliai	Reti							Tankūs	30
UŽPAKALINĖS KOJOS		Pastatymas	O - formos							X - formos	31
		Pastatymas	Siauras							Platus	32
		Kulno sąnario kampas	Kardiškas							Status	33
		Slėsnos išsivystymas	Išmaugta							Antkauliai	34
		Slėsnos - čiurnos sąnariai	Smulkūs							Sustorėję	35
		Čiurnų ilgis	Trumpas							Ilgos	36
		Čiurnų kampas	Stačios							Minkštos	37
		Šepetėliai	Reti							Tankūs	38
		Dydis	Mažos							Didelės	39
		Forma	Siauros							Plačios	40
PRIEKINĖS KANOPOS		Kanopos rago kokybė	Nelygios							Įtrūkusios	41
		Kanopos padas	Lygus							Igaubtas	42
UŽPAKALINĖS KANOPOS		Dydis	Mažos							Didelės	43
		Forma	Siauros							Plačios	44
BALŲ VIDURKIS		Kanopos rago kokybė	Nelygios							Įtrūkusios	45